

Dalibor Hlaváček

BETON A ORNAMENT

CONCRETE AND ORNAMENT

Beton podporuje kreativitu. Jeho barva, struktura, stopy po bednění a hutnění, úprava povrchu nebo tvar konstrukce se stávají tvůrčím nástrojem architekta a přinášejí do staveb dekorativní prvek – ornament – ať už doslovný, nebo více či méně skrytý. Beton je v současné architektuře materiálem, který pomáhá do budov vtělit poctivost, hmatovost a hravost.

Concrete promotes creativity. Its color, structure, traces of formwork and compaction, surface finish or shape of structure become architect's creative tool and bring to the buildings a decorative element – ornament – whether literal or more or less hidden. Thus, in contemporary architecture, concrete is a material that helps to incorporate honesty, touch and playfulness into buildings.

Po mnoho generací beton slouží jako tichý a neviditelný pomocník architektů a inženýrů. Podporuje, nese, odděluje, chrání. Připomeňme římský Pantheon, dokončený za císaře Hadriána (obr. 2). Velkolepá betonová konstrukce o průměru 43 m, největší nevytlučená kopule na světě, je možná jen díky důmyslnému použití betonu, který je směrem vzhůru vylehčován. V nejnižším místě je použito jako plnivo travertin a terakotová dlažba, ve vyšších částech potom lehký tuf a ještě lehčí pemza. Rafinované řešení, nad kterým zůstáváme dodnes v úžasu, zůstává všem skryto, udivuje velkorysý prostor.

Architektura je mnohvrstevnatá zkušenost. A beton umožňuje víc než jen prosté použití sloupu a průvlaku. Jeho haptické kvality, povrch, způsob zpracování nebo ztvárnění konstrukce se stávají tvůrčím nástrojem architekta a přinášejí do staveb dekorativní prvek – ornament – ať už doslovný, nebo více či méně skrytý.

V této souvislosti je užitečné proti sobě postavit dva velikány architektury.

Adolf Loos ve svém textu *Ornament a zločin* popisuje ornament jako cosi primitivního, co v má v dnešní společnosti místo jen u zločinců nebo zvrhlíků.

„Potřeba, kterou pociťuje primitivní člověk, aby pokrýval ornamentem svůj obličej a všechny předměty, jež používá, je vlastním původem umění, počáteční ‚kokaíní‘ malby. Je to potřeba původu smyslného – táž potřeba, z níž tryskají symfonie Beethovenovy. První člověk, který nakařhal ornament na skalní stěnu své jeskyně, pociťoval tutéž radost jako Beethoven komponující Devátou. Pakliže však základ umění zůstává týž, výraz mění se průběhem století a dnešní člověk zakoušející kaňhati po stěnách je zvrhlík nebo zločinec. Taková potřeba je normální u dítěte, které počíná uspokojovat svůj umělecký instinkt čmárajíc erotické symboly. U člověka moderního a dospělého je to příznak choroby,“ a konečně, „člověk dneška užívá nebo zahazuje, podle své libovůle, ornamenty kultur starých nebo exotických. Nevynalézá

2

1 Palazzetto dello Sport, Řím, Itálie (Annibale Vitellozzi, Pier Luigi Nervi, 1957). Střešní konstrukci kruhové stavby o průměru 78 m tvoří prefabrikované dílce z předpjatého betonu, které zpevňuje vnější monolitická skořepina. Architektonická krajka střešní konstrukce je ztělesněním Nerviho věty, že „člověkem objevený železový beton je v současnosti nejkrásnějším konstrukčním materiálem“ **2** Pantheon, Řím, Itálie (neznámý autor, 125). Díky betonu byl postaven chrám ohromující konceptem i velikostí. Je popisován jako první významnější stavba, která byla komponována jako interiér, důležitý není materiál, ale prostor, který utváří **1** Palazzetto dello Sport, Roma, Italy (Annibale Vitellozzi, Pier Luigi Nervi, 1957). Roof structure of the circular structure of diameter of 78 m is created of precast elements from prestressed concrete which is being reinforced by an outer monolithic shell. Architectural lace of the roof structure embodies the Nervi's sentence that “the reinforced concrete invented by man is currently the most beautiful structure material” **2** Pantheon, Rome, Italy (unknown author, 125). Thanks to concrete a temple amazing by concept and size was built. It is described as the first significant construction which was composed as interior, what is important is the space it creates, not the material